

Biskopsbesök i Varnhem

I samband med att biskopsmötet samlades till ordinarie möte i Skara den 26-27 januari besökte Svenska kyrkans biskopar Varnhem. Syftet med besöket var främst att närmare kunna studera den gamla kyrkoruin som grävts ut på en kulle strax sydost om klosterkyrkan. Kyrkan, vars murar är daterade till omkring 1030-talet, har sannolikt föregåtts av en träkyrka, kanske från 900-talet. Runt omkring dagens ruin finns närmare 3000 kristna gravar, där de äldsta kan vara så gamla som från slutet av 800-talet. Platsen är därmed unik och mycket viktig för att förstå historien kring landets, i alla fall det dåtida Västergötlands, kristnande. Tack vare dessa fynd har denna process måst tidigaredateras med omkring 100-150 år.

Biskoparna mottogs och hälsades välkomna i Varnhem av pastor loci, Markus Hagberg. Därefter förflyttade sig sällskapet

upp till ruinen där arkeolog, fil dr Maria Vretemark berättade om utgrävningarna, kyrkoruinen och de fynd som gjorts på platsen. Störst uppmärksamhet rönt den del av ett medeltida resealtare som påträffades i en grav vid utgrävningarna. Den lilla stenen av porfyrit fotograferades ivrigt av de episkopala gästerna.

Därefter vandrade sällskapet genom klosteruinen till kyrkan som förevisades. En gemensam lunch intogs sedan på Klostergårdens café, där pastor loci gavs möjlighet att berätta något om dagens församlingsliv, inte minst arbetet med kultur och pilgrim på platsen.

Skara pastorat representerades av domprost Carl Sjögren, Skara kommun av turistchef Marie Wennerholm, och Västergötlands museum av Maria Vretemark.

Ett nytt svenskt helgon

När påven i vanliga fall i audiens tar emot prefekten för Kongregationen för helgonförklaringar är det ingenting som väcker svenska medias uppmärksamhet. Men när han den 14 december i fjol tog emot kardinal Angel Amato gav det genljöd också bland lokaltidningarna i Skara stift.

Ett av ärendena gällde en helgonförklaring. Det officiella tillkännagivandet: ”Under audiensen bemyndigade den helige Fadern kongregationen att utfärda följande dekret: Miraklet som tillskrivits den saliga Maria Elisabeth Hesselblads förbön, grundare av Den allraheligaste Frälsarens orden av den heliga Birgitta, född i Fåglavik (Sverige) den 4 juni 1870 och död i Rom den 24 april 1957.”

I Vatikanradions meddelande betonas särskilt tre drag i Maria Elisabeths gärning: meditationen, omsorgen om behövande och den ekumeniska dialogen. I rubriken talas det till och med om henne som en pionjär för den ekumeniska dialogen.

Den romersk-katolska kyrkan får därmed under 2016 ett nytt helgon, det andra, kanoniserade, svenska. Det första var naturligtvis Birgitta Birgersdotter som kanoniserades redan 1391. Den svensk som vill vara litet stolt kan kanske säga att Sverige får sitt andra romersk-katolska helgon. Många av de andra svenskar som kallas för heliga är inte kanoniserade av påven utan av en lägre instans. En kvinna, Ingegerd Olofsdotter, tycks ha helgonförklarats av den ortodoxa kyrkan.

Själv kom jag för första gången i kontakt med Maria Elisabeth Hesselblad genom att jag i början av 1980-talet fick en bok på italienska av Birgittasystrarna i Assisi, Maria Hesselblad (1977), som till största delen är en samling av brev från Maria Elisabeth till olika personer framför allt inom familjen och särskilt till systern Eva. Sedan berättade numera framlidne rektorn vid Sigtunaskolan, Sven Gunnard, om sina möten med Moder Elisabeth, när han under några år tjänstgjorde som svensk lektor i Rom och bodde på Via di Monserrato. Det var inte särskilt svårt att förstå att denna kvinna var något alldeles exceptionellt.

När Maria Hesselblad föds i Fåglavik i Västergötland, går det inte att hitta någon barnmorska som kan hjälpa till vid födseln, utan man får lita till en gammal kvinna som hette Stina. Hon lindar in det nyfödda barnet i en filt och lägger det på stenen framför kakelugnen. När modern undrar varför, säger kvinnan att barnet kommer att bli något alldeles särskilt. Först långt senare lyfts denna händelse fram som ett märkligt förebud.

På grund av ekonomiska svårigheter tvingas familjen, som

kom att omfatta tretton barn, att flytta först till Falun för att sedan återvända till Västergötland, där Maria som äldsta syskon får ta plats hos en guldsmed i Skövde för att hjälpa till med familjens mycket ansträngda ekonomi. Också detta kommer att infogas som en väsentlig del av det som formade det blivande helgonet.

Vid sexton års ålder arbetar Maria i en familj i Karlsborg, men redan i juni 1888 ger hon sig av till Amerika. Hon börjar så småningom studera till sjuksköterska på Theodore Roosevelt Hospital i New York. Kontakten med den romersk-katolska kyrkan resulterar så småningom i att Maria konverterar i augusti 1902. Hon börjar förstå meningen med den kärlek som kommer till uttryck i Kristi lidande och vill som svar själv offra sig för denna kärlek.

Under 1903 besöker hon för första gången Rom och får tillfälle att komma till Birgittahuset vid Piazza Farnese och det karmeliterkloster som nu finns där. Under sitt fortsatta arbete drabbas hon av blödande magsår. Efter en tids sjukdom återvänder hon till Rom 1904 och lever med karmeliterna. Hon plågas även här under långa tider av sjukdom. Hon blir så vigd till birgittinnunna och tar namnet Elisabeth. Hennes sjukdom tycks bidra till den andliga styrka hon utvecklar. Hon accepterar sitt lidande utan att klaga.

Så småningom reser hon och besöker de nio Birgittinkloster som återstår i Europa. I september 1911 kan hon ta emot tre systrar i en ny gemenskap med karitativ inriktning. Den 4 mars 1920 blir den nya grenen av Birgittinerorden godkänd. Moder Elisabeth kommer till Sverige i samband med 550-årsfirandet av den heliga Birgittas död 1923. Då tillkommer Vilohemmet i Djursholm. (Gästhemmet i Vadstena grundas 1935, då Moder Elisabeth med sex systrar kommer till Sverige.)

I april 1931 går så Moder Elisabeths dröm i uppfyllelse. Hon får ta över Birgittahuset vid Piazza Farnese. Det blir nu moderhus för den nya grenen av Birgittinorden. Det blir en plats dit kristna från olika konfessioner söker sig. Moder Elisabeth har, som påpekas, ett ekumeniskt sinnelag och längtade redan som barn efter den dag då kristenheten åter skulle vara ett.

Under andra världskriget tar moder Elisabeth emot många som söker skydd i klostret. Hon lyckas också, säkert tack vare sin starka personlighet, hålla den tyska ockupationsmakten borta. Inte minst kommer detta flera judar till del. För denna sin humanitära insats skulle Moder Elisabeth postumt av Yad Vashem i Jerusalem 2004 få hederstiteln Rättfärdig bland folken. För sitt humanitära arbete får hon också en rad andra utmärkelser.

Moder Elisabeth avlider i Rom och ligger begravd i Birgittahuset.

Processen som skall leda fram till saligförklaring och kanonisation inleds i Rom 1987. Den fjärde februari 1988 blir hon Guds tjänarinna (Serva Dei). Drygt tio år senare, den 2 mars 1999, får hon titeln Vördnadsvärd (Venerabilis), som en erkänsla för att hon varit ett kristet dygdemönster.

Så kommer saligförklaringen den 9 april 2000 i Peterskyrkan, där även några särskilt inbjudna från Skara stift deltar.

Maria Elisabeth som ung och åldrad

Men det hela fortsätter naturligtvis och förs nu fram till det som nu sannolikt kommer att ske under det här året.

Det kan vara intressant att se hur Moder Elisabeth själv såg på sitt liv. I ett brev till systemen Eva talar hon om hur hon letts på vägar som hon från början inte alls hade tänkt sig:

Vem skulle tro att jag skulle leva så länge: Jag kom till Rom för 45 år sedan för att dö. Men det var en annan död Gud menade: att dö för det jordiska och sträva efter det eviga. Jag har sökt att alltid följa den manande rösten att göra Guds vilja. Detta kan vara svårt att förstå för dem som står utanför Moder Kyrkan. Man kan inte forma eller välja ett liv som mitt genom egen vilja. Här är det Guds vilja som råder över alla mänskliga intressen. Gud har inte tillåtit mig se på förhand de otaliga svårigheter, som skulle möta mig, men ingivit mig en förtröstan, som intet kunde störa. I evigheten får vi se Guds mening. (Brev till systemen Eva den 19 maj 1949)

Men samtidigt som hon underordnade sig den gudomliga viljan, är det uppenbart att hon själv ägde en mycket stark vilja, som i viss mån liknade den som hos hennes namnkunniga föregångare ibland visade sig avgå med seger, också över Guds. Med hjälp av denna vilja övervann hon de svårigheter hon ställdes inför, inte minst i sina försök att återföra orden till Rom och till Sverige och den sjukdom hon hade att kämpa mot.

I sin predikan vid gudstjänsten den 9 april 2000 sammanfattade påven Johannes Paulus II på ett utomordentligt koncentrerat sätt Moder Elisabeths gärning ur katolsk synvinkel:

Guds löften infrias också på ett underbart sätt i Maria Elisabeth Hesselblads liv. Liksom sin landsmaninna, den heliga Birgitta, förvärvade även hon en djup förståelse för korsets visdom genom bön och genom händelser i sitt eget liv. Hennes tidiga erfarenhet av fattigdom, hennes kontakt med de sjuka som gjorde intryck på henne genom sitt lugn och sin förtröstan på Guds hjälp och hennes uthållighet trots många motgångar då hon skulle grunda Den allraheligaste Frälsarens orden av den heliga Birgitta lärde henne att korset är centrum i det mänskliga livet och den slutliga uppenbarelsen av vår himmelske Faders kärlek. Genom att ständigt meditera över Guds ord blev syster Elisabeth styrkt i sitt beslut att arbeta och be för att alla kristna skall bli ett (se Joh 17:21). Hon var övertygad om att de genom att lyssna till den kostfäste Kristus skulle komma

samma till en hjord under en herde (se Joh 10:16), och från första början ägnade sig hennes stiftelse, som karaktäriseras av eukaristin och den marianska fromheten, åt den kristna enheten genom bön och evangeliskt vittnesbörd. Må Gud genom den saliga Maria Elisabeth Hesselblads, pionjär inom ekumeniken, förbön välsigna och låta kyrkans ansträngning att skapa en allt djupare gemenskap bära frukt och befrämja ett allt mer verksamt samarbete mellan alla Kristi lärjungar. (Min översättning)

Denna passus i påvens predikan kan väl betraktas som den officiella katolska synen på vem Moder Elisabeth är.

Det är naturligtvis inget nyuppfunnet feministiskt initiativ som har medfört att den romersk-katolska kyrkan nu lanserar Moder Elisabeth som helgon. Det är snarast ett urgammalt kristet, feministiskt alternativ.

Ett helgon är en människa som har visat heroiska dygder och levt i trohet mot den gudomliga nåden och därför befinner sig i Guds närhet i himlen i väntan på uppståndelsen (endast den Heliga Jungfrun är med kropp och själ upptagen i himlen). Vid en helgonförklaring erkänner och förklarar påven, som idag är den ende som kan göra detta inom den katolska kyrkan, efter en omfattande undersökning, att detta gäller en viss människa. Apostlarna och martyrerna, de som gett sitt liv för sin tro, var de första att betraktas som helgon i denna mening. Än idag behöver kyrkan inget mirakel för dem som dött martyrdöden. För en saligförklaring av en icke-martyr krävs ett sådant mirakel och ytterligare ett för helgonförklaring.

Birgittahuset vid Piazza Farnese

Dels är helgonförklaringen ett erkännande av att en människa nått denna gemenskap med Gud (eller att hon allmänt anses ha nått denna gemenskap), dels är den en förklaring av detta. I kanonisationsformeln använder påven orden "förklarar" (decernimus) och "bestämmer" (definimus). Han gör det med den auktoritet han har genom sitt ämbete. Ytterst skulle man kunna säga att den auktoriteten vilar på vad Jesus sa till lärjungen Petrus vid Caesarea Filippi (Matt 16).

Det handlar således inte bara om att kyrkan som sådan framhåller att en person är ett föredöme som de kristna kan se upp till. Det är en i högsta grad ontologisk deklARATION som talar om att en människa faktiskt befinner sig så nära Gud man innan uppståndelsen kan göra.

Därmed är Moder Elisabeth inte bara en förebild för andra kristna utan genom sin förbön deltar hon aktivt i det fortsatta arbetet för Guds rike.

Karl-Erik Tysk

Överhovpredikanter - rättad lista!

Vår medlem Owe Samuelsson i Lund har påpekat att den lista som presenterades i förra medlemsbladet hade en del felaktigheter. Här presenteras nu en komplett lista som Owe Samuelsson har tagit fram och där även stiftstillhörigheten blir tydlig.

Johannes Rudbeckius 1613-1618, biskop i Västerås
Johannes Bothvidi 1617-1631, biskop i Linköping
Johannes Matthiae 1635-1644, biskop i Strängnäs
Samuel Benedictus Hammarinus 1647 (tillträdde ej), kyrkoherde i Klara
Olaus Jonae Skough 1647-1661, kyrkoherde i Jakob, amiralitetsintendent
Abel Kock 1660-1668, kyrkoherde i Solna
Olaus Svebilus 1671-1676, ärkebiskop
Haquin Spegel 1675-1679, ärkebiskop
Samuel Wiraenius 1680-1690, biskop i Växjö
Göran Wallin d ä 1690-1701, superintendent i Härnösand
Johan Thingvall 1701-1702, regementspastor, fältsuperintendent
Petrus Malmberg 1704-1710, kyrkoherde i Katarina, utnämnd biskop i Västerås
Chrispin Insulander 1708-1713, kyrkoherde i Nyköping
Magnus Aurivillius 1713-1715, superintendent i Karlstad vakant 1715-1719
Nils Barchius 1719-1725, biskop i Västerås
Andreas Kalsenius 1728-1733, biskop i Västerås
Timotheus Lütke man 1731-1733, generalsuperintendent i Greifswald
Olof Stiernman 1732-1742, kyrkoherde i Falun
Samuel Troilius 1742-1748, ärkebiskop
Göran Claes Schröder 1748-1756, biskop i Karlstad

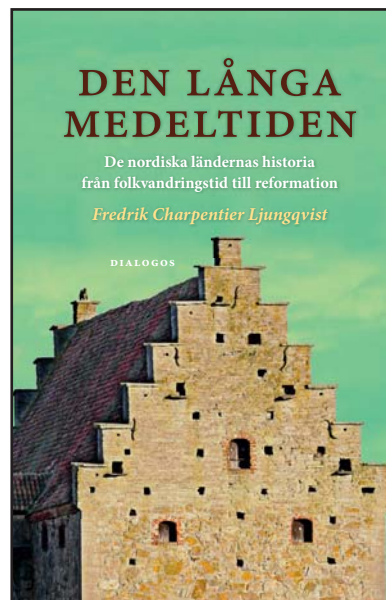
Gabriel Timotheus Lütke man 1753-1758, biskop i Visby
Gabriel Rosén 1758-1767, kyrkoherde i Rid darholmen
Gustaf Ene bom 1767-1770, kyrkoherde i Leksand
Carl Magnus Wrangel 1771-1777, kyrkoherde i Sala
Uno von Troil 1777-1780, ärkebiskop
Carl Edvard Taube 1780-1785, pastor primarius, ordensbiskop
vakant 1785-1789
Olof Wallquist 1789-1792, biskop i Växjö
Johan Gustaf Flodin 1792-1800, biskop i Västerås
Magnus Lehnberg 1802-1806, biskop i Linköping
Erik Bergsten 1807-1809, kyrkoherde i Katarina
Gustaf Murray 1809-1818, biskop i Västerås
Johan Jacob Hedrén 1818-1830, biskop i Linköping
Johan Olof Wallin 1830-1839, ärkebiskop
Christopher Isac Heurlin 1841-1849, biskop i Växjö
Erik Johan Nordenson 1849-1863, kyrkoherde i Munktorp
Erik Morén 1864-1870, kyrkoherde i Stora Tuna
Claes Herman Rundgren 1870-1872, biskop i Karlstad
Thore Frithiof Grafström 1872-1883, kyrkoherde i Klara, ordensbiskop
vakant 1883-1885
Gottfrid Billing 1885-1925, biskop i Lund
Nils Widner 1925-1940, pastor primarius
Erling Eidem 1940-1959, ärkebiskop
Olle Nystedt 1959-1968, pastor primarius
Hans Åkerhielm 1968-1987, kyrkoherde i Hedvig Eleonora
Carl Henrik Martling 1988-1997, direktor, kyrkosekreterare
Henrik Svenungsson 1997-2007, biskop i Stockholm
Lars-Göran Lönnermark 2007-2015, biskop i Skara
Johan Dalman 2015-, biskop Strängnäs

CLIO

DEN HISTORISKA BOKKLUBBEN

Clio är en specialbokklubb för alla med intresse för historia.
Ta del av vårt fina välkomsterbudande på [www.clio.se!](http://www.clio.se)

Thure Weidman – en biskop av sin tid

Varje vecka i samband med städningen har jag anledning att närmare betrakta honom, Skarabiskopen Thure Weidman, såsom han framträder på en miniatyrkopia av von Bredas porträtt. Det är en bild, som utstrålar kraft och säkerhet i ett öppet och ljusst ansikte.

Olja på duk av Carl Fredrik von Breda

På baksidan har min mor antecknat: född 15/12 1744, student 1756, 12 år, disp. vid 16 år, promoverad vid 22 år, professor i grekiska och österländska språk 1776, teol. professor 1779. Biskop i Skara 1789–1828. Död å Brunsbo 15/8 1828. Ett helt liv summerat bakpå en liten bild.

Ytligt sett verkar det som en gräddfil för unge Thure, men starten hade varit motig. Vid sex års ålder förlorade han sin far, Johan Gottfrid Weidman, som var kyrkoherde i Gladsax i Skåne. Änkan, vars far var prost, flyttade med den stora barnskaran till Lund för barnens skolgång. Bakåt i slakten fanns i många led präster och ämbetsmän och en gren hade adlats Weidenhielm. Han hade således i ståndssamhällets privilegierstruktur ett nätverk, både horisontellt och vertikalt, av ståndspersoner. Det var ett symboliskt kapital, som, vid sidan av hans eminenta studiebegåvning skulle visa sig betydelsefullt. Genom sitt giftermål med Ingeborg von Celse, dotter till Lundabiskopen Olof Celsius d.y., kom han in i en förnämlig och inflytelserik släktkrets.

Vid denna tid var kopplingen mellan kyrkliga och statliga ämbeten stark. En biskops position låg i skärningspunkten mellan dessa områden. Rekryteringen av kyrkans eliter, biskoparna, skedde ofta från akademien och många hade varit professorer i grekiska. I samband med utnämningen till bi-

skop i Skara spelade nog flera faktorer in. Elis Schröderheim, Gustaf III:s närmaste man, förordade Thure Weidman ”såsom biskop Celsii måg och bror till kammarrådet Lagerheim, för övrigt såsom en nitisk undersåte, glad och tolerant prest”. (Warholm) En bror till Thure Weidman, omnämnde Olof Elias blev adlad och friherre Lagerheim.

Som stiftschef uppges Weidman ha varit temperamentsfull och viljestark men med ett gott hjärta, med krav på ordning och reda och intresserad av undervisningsfrågor. Han var en gustaviansk kyrkopolitiker och innehade tunga uppdrag bl.a. som revisor i Riksgäldskontoret. Under hans ämbetsstid skedde stora politiska omvälvningar i landet: mordet på Gustaf III, förlusten av Finland, avsättningen av Gustaf IV Adolf, Karl XIV Johans inträde på scenen. Skärpan i konturerna av honom är beroende av efterlämnat material, vilket främst består i dissertationer på latin. Med sin teokratiska uppfattning stödde han lojalt sittande monark. I brev till biskop J.A. Lindblom i Linköping, menar han på tal om att sända en tacksägelse-delegation till Stockholm att prästerna bäst tjäna konungen genom tråget arbete. En för dåtiden närmast djärv ekumenisk tanke skymtar i hans förhoppning om ett närmande mellan katoliker och protestanter i Tyskland. I ett annat brev till nämnde Lindblom säger han sig förstå bondeståndets missnöje med prästernas tionde och framför som alternativ lön och bostad. Det är den pragmatiska ämbetsmannen som talar.

Men den kraftfulle prelaten, van att få sin vilja igenom lär en gång ha fått ge med sig. Historien eller anekdoten är apokryf men ger måhända en nyans till allt det präktiga i biskopens liv. Barnen hade nobiliserats Lagerheim på grund av faderns förtjänster, och sönerna hade nått höga ämbeten. Olof Johan blev riddarhussekreterare och justitieråd och Lars Magnus blev överste, anställd hos Gustaf IV Adolf och senare landshövding. Dottern Anna hade gift sig med överstelöjtnanten Axel Fredrik Freidenfelt på Knappegården (min morfars farfar), men för Fredrika Eleonora gick det till en början sämre. Hon hade förälskat sig i den unge ofrälse veterinären Sven Adolf Norling, son till en bagarmästare från Göteborg, vilket inte lär ha fallit biskopen i smaken. Men de unga fann på råd. De smugglade sina kärleksbiljetter instuckna i biskopens stora ytterrock, vilka den unge veterinären nogsamt fiskade upp och lade dit, när han passade på att ta emot biskopens ekipage vid ankomsten till domkapitelsammanträdena inne i Skara. Först vid bröllopet på Brunsbo lär spelet ha uppenbarats av brudgummen själv för en häpen svärfader. Psykologiskt landar nog anekdoten om den dynamiske och medvetne biskopen och den karismatiska och oförvägne veterinären, så småningom professor och en av förgrundsgestalterna inom veterinärmedicinen i Sverige. Utgångna ur skilda villkor möts deras banor och knyts samman i brytningstiden mellan det gamla ståndssamhället och en begynnande ny tid.

Thure Weidman ---- så nära och så fjärran.

Britt Torgerson f. Lindholm
(barnbarnsbarnsbarnsbarn)

Brita Tolls textila arv

En utställning med textila alster av Brita Toll har visats på Valstads café, tidigare Valstads prästgård. Den var sammanställd av döttrarna och visade på den bredd och idériakedom som Brita hade i sitt fria skapande. Jag hade glädjen att inviga utställningen, Brita Tolls textila arv.

Vi som känner Brita har olika minnen av henne, men jag tror att ett gemensamt minne är, att hon alltid hade handarbeten som var i görningen. Brita hade handarbete i generna och förebilder omkring sig under uppväxten. Britas mamma var utbildad i finsömnad och hennes stora intresse var att brodera. Hon hade utvecklad känsla för färg, form och kvalitet.

Då hon inredde hemmet och anlade den stora trädgården på Bronäs säteri, var det med inspiration från Karin Larssons Sundborn. Britas mostrar hade tyg- och handarbetsaffär i Mellerud. En faster till Britas mamma odlade själv sitt lin som hon bearbetade innan hon vävde dukar och lakansväv.

Brita föddes den 19 mars 1918 och växte upp på Bronäs säteri, en mil från Lidköping.

Hon gick i flickskola i Lidköping, under flickskoletiden bodde hon tillsammans med faderns faster som ägnade all ledig tid åt broderi. Efter flickskolan flyttade hon till Skara för att ta studenten 1938. Det var inte så vanligt med kvinnliga studenter, endast elva år efter det att statliga gymnasier och läroverk öppnats för samundervisning.

Ett yrke inom det textila området var säkerligen det Brita tänkte sig, då hon utbildade sig på vävskola i Lidköping. Lärare var den kunniga Elsa Segersäll, som betydde mycket

för Britas konstnärliga utveckling. Det som vävdes blev Britas hemgift då hon hade träffat sin blivande make, prästen Sven-Gösta Toll. År 1942 blev det bröllop och Brita gjorde sin debut, 24 år gammal, som prästfru i Amnehärads pastorat. Döttrarna Elisabeth och Maria föddes och efter några år i Gullspångstrakten, flyttade familjen till Baltak, där yngsta dottern Agneta föddes. Åren i Baltak var en tid som betydde mycket för Brita. Hon var då en lycklig trebarnsmor som hade flitigt umgänge med församlingsborna och här knöt hon många vänskapsband som varade livet ut.

Kinne-Kleva församling, var nästa tjänsteställe under några år innan kyrkoherdetjänsten i Daretorp tillträdde 1957. Familjen tillhörde den sista generationen som fullt ut levde prästgårdslivet, en kultur som hade utvecklats sedan 1500-talet. En miljö och livsstil med historiska traditioner och förväntningar. Mycket av församlingslivet ägde rum i prästgården. Där förrättades dop och vigslar och där var även pastorsexpeditionen inrymd.

Att ha en öppen dörr och ta emot besökare var inte besvärligt för Brita. Sockenbor och gäster skulle undfågnas. Inför sammanträden med kyrkoråd, kontraktssamlingar och syföreningar var det mycket förberedelser, kakburkarna skulle vara välfyllda. Varje vecka bakade hon 300 kakor. Församlingarnas syföreningar har under åren varit oerhört viktiga för kyrkan och församlingarnas kvinnor. Som prästfru med sitt handarbetsintresse var Brita den självklara medelpunkten. Många är de syföreningar som Brita var medlem av.

År 1958, efter ett år i Daretorp, avled plötsligt Sven-Gösta. En traumatisk upplevelse för familjen och församlingen. Brita var fyrtio år, tre flickor på väg in i tonåren, tjänstebostad och med en bil på gårdsplanen som hon nästan aldrig hade kört. Efter den kaotiska tiden med plötsliga och stora förändringar flyttade familjen till Tidaholm. Där kom Mina Johansson, syster till den kände prästen Simon Johansson i Lyrestad, att betyda mycket. Minas hem var en träffpunkt för vävintresserade och här fann Brita en inspirerande miljö.

Då döttrarna hade lämnat hemmet för studier, utökade Brita de textila kunskaperna genom ytterligare vävutbildning. Det resulterade i, att hon fick tjänst som föreståndare för arbetsterapi på Tidaholms sjukhem. Det var hennes första arbete utanför prästgårdarna.

Där blev det mycket vävning och det passade Brita att blanda färger och fritt improvisera vad som skulle vävas. En väv kallade hon Gustav Adolf för den varpade hon den 6 november och då tänkte hon på vännen Gustav Adolf Danell.

Brita blev kontaktad då kvinnor i Valstadstrakten ville anordna en vävkurs. Vävstolar fraktades i vissa fall med traktor till Ödegården i Vättak. På sommaren då det var tomt på logen blev där vävsal. Det var då Brita kände att hon ville ha ett hus, så att hon alltid kunde ha vävstolar uppsatta. Cirkeln med prästgårdslivet slöts, då arrendatorsbostaden till Otterstorps prästgård blev till salu och Brita kunde förverkliga sin dröm.

Många är de dagar som Brita ägnade sig åt uppsättning av vävar hos många utav oss som behövde hennes hjälp. Vid vävstolen delade vi livets glädjeämnen och bekymmer. Alla kontakter Brita hade månade hon om, vänskapen med Brita var

livslång. De som Brita umgicks med hade olika livsbetingelser och olika åldrar och varje individ var intressant och trevlig för henne. Vem hon än mötte fann hon anknytningspunkter till, vilket visar hennes stora människointresse.

Utställningen Brita Tolls textila arv visade alster från fem års ålder och fram till Britas sista år. Genom hela livet utvecklade hon sitt textila kunnande. Hon sökte ständigt förnyelse. Otaliga är de kurser hon deltog i genom åren: finnväv, HV-teknik, fritt skapande broderi, flamskvävnad, knyppling, makramé och pinnspets, för att nämna några.

Sommaren 2015 visade Läckö slott en förnämlig utställning, ”Kvinnliga pionjärer - Svensk form under mellankrigsåren” som Nationalmuseum producerat. Utställningen lyfte fram kvinnliga konsthantverkare som i flera fall levtt ett ganska anonymt liv. Det var en grupp kvinnor som hade mycket gemensamt. Med något undantag kom de från välbeställda familjer, fick god utbildning och i vissa fall utlandsstudier. Några utövade sitt konstnärskap endast några år innan de ingick äktenskap och bildade familj och slutade då att vara yrkesverksamma. Andra var verksamma hela livet, men förblev ganska okända. Kvinnorna doldes bakom företagets namn, medan deras manliga kollegor blev kända och uppskattade både i Sverige och utomlands. Dessa kvinnor som äntligen kommit fram i dagsljuset var en kreativ grupp, bland andra Astri Bergman Taube, Marie-Louise Idestam-Blomberg, Tyra Lundgren, Kitty von Otter och Sylvia Stave. Jag är övertygad om att Brita kunde varit med i den skaran som textil konsthantverkare, om hon inte hade funnit kärleken, bildat familj och utövat sitt prästfruliv.

Då Brita avled 2007 efterlämnade hon ett textilt arv där hennes speciella färgskala kommit till uttryck. Broderier med fria kompositioner och allehanda olika tekniker är representerade. Flera alster har mönster som anger att de har använts i den del av prästgården där förrättningar ägde rum. Handskickligheten var stor och hon sprängde gränserna både mänskligt och konstnärligt.

Berit Johansson

Medlemsbladet har fått nytt utseende!

Sekreteraren Lisbeth Sjöberg och styrelseledamoten Sten-Åke Engdahl i full färd med att kuvertera medlemsblad vid senaste styrelsemötet.

Som du säkert redan har märkt, har en förändring inträffat från och med detta nummer av Medlemsbladet. Borta är kuvertet och de – ibland många – frimärkena.

Från och med nu kommer du att få medlemsbladet så här: inplastat. Vi har varit i kontakt med tryckeriet om detta, och blivit lovade att när plasten som nu omsluter medlemsbladet slängs i soporna och förbränns kommer den att generera energi och vattenånga, dvs det är liten miljöpåverkan, trots att det är plastmaterial som används. Detta kan jämföras med att de kuvert som vi använt tidigare också måste förbrännas, dvs de kan inte sorteras i returpapper, då det klisters som finns i kuverten kan störa processen då man gör återvunnet papper. Kostnaden för föreningen kommer också att gå på ett ut – det blir inte dyrare att plasta in medlemsbladet, än att skicka det på ”vanligt” sätt. Den stora vinsten görs däremot i styrelsen. Fyra gånger om året har styrelsen under de senare åren träffats en timma tidigare vid styrelsens sammanträden, för att lägga in medlemsbladen i kuvert och försluta dem. Det blir många arbetstimmar totalt.

Det har varit ett roligt arbete, men vi i styrelsen ser också fram emot fler timmar som vi kan ägna åt att diskutera manus och kommande artiklar och på så sätt arbeta än mer för Er medlemmar!

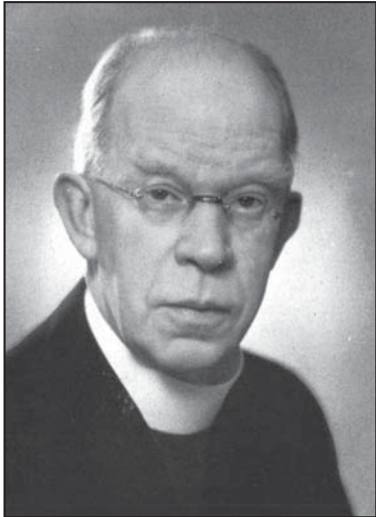
Lena Maria Olsson Floberg

Upplev bokmässan inifrån!

Vi söker intresserade medlemmar som gärna vill göra en insats under bokmässan i Göteborg till hösten. Bokmässan arrangeras torsdag-lördag 22-25 september. Skara stiftshistoriska sällskap delar monter med Västergötlands fornminnesförening och Stiftelsen Skaramissalet och vi bemannar montern gemensamt. Till aktiviteterna i montern hör tävlingar och signeringar. Ersättning för din medverkan utgår inte, men vi bjuder på inträdet, och även lunchen om du står mer än två pass på en dag. Ta kontakt med Helena Långström Schön, 076-203 44 00, helena.schon@telia.com.

Kjellander, Lysander och flyttningsbetygen

Albert Lysander

En gång hörde författaren Kjellander berätta ett minne från sin administrativa verksamhet. Det gällde en händelse på 1920-talet. Många små församlingar hade ingen skrivhjälp på pastorexpeditionen, utan prästen fick själv sköta alla expeditiönsärenden. Inte alla expeditioner var utrustade med en skrivmaskin.

I kyrkobokföringen ingick också att föra församlingsböcker med namnen på alla församlingsmedlemmar. Den som skulle flytta till en annan församling fick ta sig till sin hittillsvarande församlings pastorexpedition och begära ett flyttningsbetyg. Detta skulle sedan lämnas till den nya boningsortens pastorsämbete.

En dag var Fredrik Kjellander sysselsatt på sin expedition. Då kom det in en bonde som han inte hade sett förut. Denne förklarade att han var nyinflyttad i församlingen överräckte ett flyttningsbevis. Kjellander tog emot papperet och ögnade igenom det. Han upptäckte då att namnet på den som skulle flytta in inte var ditskrivet på blanketten. Lätt förvånad pekade han på den rad, där namnet skulle ha stått:

- Här finns ju inte något namn!

Nykomlingen, som i likhet med de flesta andra församlingsmedlemmar torde ha varit främmande för allt vad kyrkobokföring heter, svarade lätt förvånad:

- Skulle det vara något namn, då?

Kjellander fick en idé:

- Det här skall jag ordna.

Odalmannen gick sin väg. Fredrik Kjellander tittade en stund på flyttningsbetyget för att studera sin ämbetsbroders handstil. På raden för den inflyttandes namn skrev han sedan, i det han försökte att härma den andre prästens skrivstil:

”Hans Högvördighet Påven Pius XI”.

Under detta lade Kjellander till med sin egen handstil:

- Icke önskvärd innevånare i Stenstorps pastorat.

Varpå Kjellander undertecknade blanketten och postade den till den präst som utfärdat flyttningsbetyget.

Denne torde ha varit ett levande frågetecken. Han hade naturligtvis inget minne av att han skrivit ut något så befängt. Han måste ha undrat vad i all världen han tänkte på, när han fyllde i blanketten.

Problemet torde ha löst sig så småningom. Namnet Kjellander på flyttningsbetyget betydde en till visshet gränsande sannolikhet för att denne var mysteriets upphovsman.

Malmö Sankt Petri

Om flyttningsbetyget hade varit korrekt hade Kjellander givetvis handlat på annat vis. Han skulle ha tagit emot papperet och fört in nykomlingen i församlingsboken. Sedan skulle Kjellander till den flyttandes tidigare pastorsämbete ha skickat en avi om mottagen inflyttning av det slag, som på prästerlig jargong kallades de lysanderska vykorten.

Idén till aviseringskortet lär ha kommit från Albert Lysander (1875–1956), kontraktsprost och kyrkoherde i Malmö Sankt Petri församling. Den präst som skrivit ut flyttningsbetyget väntade sig en sådan avi. Han måste ha svart på vitt att den som flyttat verkligen blivit medlem av en annan församling. Annars kunde det bli oklart var den personen egentligen hörde hemma.

Lysander själv lär en gång ha råkat ut för en sådan oklarhet. En dag kom det in en person på pastorexpeditionen i Malmö S:t Petri. Hans sätt och kroppsspråk tydde på att han inte var någon större vän av kyrka och prästerskap. Det hade blivit något trassel med var han egentligen skulle höra hemma. Han var kyrkobokförd i Sankt Petri men påstod att han flyttat till en annan församling. S:t Petri pastorsämbete hade dock inte mottagit någon avi om att så skett.

Lysander försökte förklara för den besökande vad man kunde läsa ut av kyrkböckerna. Men svaret passade honom av någon anledning inte. Besökaren ilsknade till. Han höll ett långt anförande, där han vädrade sitt missnöjt med kitsliga präster och deras småaktiga bokföring.

- Förresten, avslutade han sitt anförande, berör det där inte mig. Jag är nämligen skriven i himlen!

Lysander svarade lugnt:

- Det har vi i Sankt Petri inte fått någon avi om.

Skara stiftshistoriska sällskap

kallar till årsmöte
i Varnhem

**lördagen den 9 april 2016
med följande innehåll**

- 9.30 Andakt i klosterkyrkan
Komminister Markus Hagberg
- 10.00-11.00 Förmiddagskaffe i Varnhemsgården
Presentation av ny litteratur
- 11.00-11.50 Rundkyrkornas berättelse – okända och berömda släktingar till Skärstorps rundkyrka
Conny Johansson, som bor ett stenkast från Skärstorps rundkyrka – den enda bevarade i Skara stift, fastnade för ett tiotal års sedan i ämnet rundkyrkor. Varför byggde man runda kyrkor? Varifrån kom idén? Byggdes de verkligen som försvarskyrkor allena eller finns det något annat som ligger bakom? Hur många fler finns det ... och var ligger de andra? Conny har många gånger blivit förundrad över vad han funnit via Internet, i litteraturen och på otaliga resor runt i Europa. Följ med på en resa till Skärstorps rundkyrkas både berömda och okända släktingar.
- 12.00 Lunch
- 13.00 Årsmötesförhandlingar (Ändring av stadgarna § 8, Sällskapets arkivalier)
- 14.00 Visning av Varnhemsutgrävningen. Maria Wretemark

Kostnad 150 kr

Anmälan senast den 1 april till Skara stiftshistoriska sällskap

Vänligen meddela ev. specialkost eller allergi.

Margareta Jansson
Skaraborgsgatan 29 B, 532 30 Skara
Tel. 0511-137 46 eller e-post margareta_jansson@bredband.net
ma-ja33@outlook.com

eller

Lisbeth Sjöberg
Kruthusvägen 30 A, 546 33 Karlsborg
Tel. 0505-129 55 eller e-post lsjg@carlsborg.net

Skara stiftshistoriska sällskap

Verksamhetsberättelse för år 2015

Sällskapets styrelse kan här lägga fram sin berättelse om verksamheten under år 2015, ännu ett mycket gott år för Skara stiftshistoriska sällskap. Ett stort intresse för bokutgivningen och sällskapets medlemsblad har förmärkts från medlemmar och andra personer både inom vårt stift och även i vidare kretsar. Sällskapet åtnjuter ett gott renommé till och med utanför vårt lands gränser. Tillströmningen av nya medlemmar har glädjande nog fortsatt. Sällskapet har för sin bokutgivning fått ta emot generösa anslag från olika fonder och stiftelser, vilket styrelsen finner mycket glädjande. Vi vågar därför hävda att sällskapet även detta år har kunnat leva upp till sitt ändamål: ”Att väcka, främja och understödja intresset för kyrkohistoriska studier och forskning rörande Skara stift”.

Styrelsen har sedan årsmötet den 11 april 2015 haft följande sammansättning:

Johnny Hagberg, ordförande;
Lena Maria Olsson Floberg, vice ordförande;
Lisbeth Sjöberg, Markus Hagberg och Bengt P. Gustafsson, ordinarie ledamöter;
Helena Långström Schön, Sten-Åke Engdahl och Stellan Wihlstrand, ersättare.

Vid styrelsens konstituerande sammanträde efter årsmötet den 11 april omvaldes Lisbeth Sjöberg till sekreterare och Sten-Åke Engdahl omvaldes till vice sekreterare. Margareta Jansson omvaldes till kassaförvaltare och ansvarig för medlemsregistret. Som webbmaster för sällskapets hemsida på Internet omvaldes Helena Långström Schön.

Styrelsen har haft sju protokollförda sammanträden: den 19 januari, den 2 mars, den 11 april (konstituerande), den 1 juni, den 7 september, den 12 oktober och den 7 december. Det konstituerande sammanträdet hölls på Götala herrgård, medan övriga sammanträden har varit förlagda till stiftskansliet i Skara.

Revisorer. Vid sällskapets årsmöte omvaldes kamrer Ingmar Andhill och revisor Gunnar Wilsson som ordinarie revisorer. Likaså omvaldes kamrer Eva Hermansson och kyrkokamrer Lars Berg som ersättare.

Valberedning. Årsmötet beslöt att omvälja sällskapets valberedning, bestående av prosten Jan Kesker, sammankallande, samt domprosten Carl Sjögren och socionom Anita Hammar.

Arbetsgruppen för herdaminne och prästminnesteckningar. Styrelsen beslöt vid sitt konstituerande sammanträde att arbetsgruppen för prästminnesteckningar liksom tidigare skulle bestå av kyrkoherde em. Karl-Erik Tysk med prostarna Nils Hjertén och Lennart Nordquist som resurspersoner.

Sällskapets årsmöte hölls lördagen den 11 april, och var denna gång förlagt till Götala herrgård, med inledande morgonandakt av komminister Lena Maria Olsson Floberg. Efter kaffepaus och presentation av ny litteratur, höll professor Ostfried Czaika ett intressant föredrag ”1582 års psalm-

bok som spegel för den svenska psalmtraditionen under 1500-talet”. Efter paus för lunch vidtog de sedvanliga årsmötesförhandlingarna och därefter presenterade förre domprosten i Skara HB Hammar sin bok ”Vad Skaradomprosten fick höra”, en berättelse om Ingrid av Skänninge. 34 deltagare hade anmält sig till dagen på Götala herrgård, i årsmötet deltog 29 av dessa.

Sällskapets bokutgivning. Under år 2015 har tillkommit sju nya publikationer i skriftserien, nämligen:

Nr 81 *Ingrid av Skänninge* av HB Hammar.

Nr 82 *Skrivare i det medeltida Sverige*, ett bokverk i fyra delar av Per-Axel Wiktorsson.

Nr 84 *Kyrkans föremål - beskrivande lexikon*. Utgiven i samarbete med Svenska kyrkan och Göteborgs universitet. Projektledare: Charlotta Hanner Nordström.

Kyrkans föremål - beskrivande lexikon. Reviderad andra upplaga.

Nr 85 *Medeltida taklag i Skara stifts kyrkor* av Robin Gullbrandsson. Utgiven i samarbete med Skara stift och Jönköpings länsmuseum.

Medlemmar. Tillströmningen av medlemmar i sällskapet har fortsatt även under år 2015. Under året har 50 nya medlemmar tillkommit och medlemsantalet var vid årets slut 1137, 18 medlemmar har avlidit under året. Sällskapet har 7 hedersmedlemmar och 13 teologie studerande bland sina medlemmar. Både intressant och glädjande är att medlemmarna fördelar sig över hela landet. Stiftshistoriskt intresserade såväl utanför vårt stift som till och med utanför vårt lands gränser anmäler sig som medlemmar i sällskapet.

Sällskapets medlemsblad med ordföranden Johnny Hagberg som redaktör och ansvarig utgivare har under året utkommit med fyra nummer på 20 sidor. Styrelsen kan tacksamt notera att ett stort antal personer generöst medverkat med artiklar och andra bidrag. Det är vår erfarenhet att det är tacksamt att ha med bladet i olika sammanhang för att genom det kunna lämna information om sällskapet. Medlemsbladet är uppskattat, det vittnar åtskilliga kommentarer om.

Sällskapets hemsida på Internet med Helena Långström Schön som webbmaster har uppenbarligen haft många besökare. Vi har här en viktig kontaktyta till de vitt utspridda medlemmarna. Det visar sig att många utnyttjar hemsidan för att beställa böcker och anmäla medlemskap.

Relationen till Stiftshistoriskt Forum. Genom att sällskapets vice ordförande Lena Maria Olsson Floberg ingår i Stiftshistoriskt Forums ledningsgrupp har styrelsen tillgång till fortlöpan information.

Årets stiftshistoriska symposium ägde rum i Göteborg den 7-8 april 2015. V.ordf. Lena Maria Olsson Floberg och Bengt P. Gustafsson representerade sällskapet vid symposiet.

Bokmässan. Vid 2015-års bokmessa i Göteborg den 25-28 september disponerade sällskapet i likhet med tidigare år en

monter tillsammans med Västergötlands fornminnesförening och Missalestiftelsen. Den bemannades som tidigare av ett antal medlemmar, som gjorde en god och betydelsefull insats. Under dagarna såldes 62 böcker, och 13 nya medlemmar anmälde sig. Deltagandet organiserades och genomfördes av v.ordf. Lena Maria Olsson Floberg och Helena Långström Schön samt ett antal frivilliga medhjälpare.

HB Hammar, Märta Bodin och Charlotta Hanner Nordstrand deltog och Presenterade sina böcker, ett uppskattat inslag.

Det är styrelsens mening att sällskapets deltagande i den årliga Bok- och biblioteksmässan är viktigt, dels för att göra sällskapets arbete känt i vidare kretsar och dels för att knyta många värdefulla kontakter.

Ekonomi. Den ekonomiska årsrapportens resultaträkning visar att sällskapets intäkter belöper sig till 1.279.733:73 kr. och kostnaderna till 1.292.027 kr., vilket betyder att årets resultat visar ett underskott på 12.293:27 kr. Tillgångarna uppgick vid årets början till 741.216:29 kr och vid årets slut till 728.923:02 kr. Huvudparten härav utgjordes av medel anslagna till bokutgivning.

Under året har sällskapet erhållit generösa anslag och gåvor, huvudsakligen för sin bokutgivning, på sammanlagt 897.000 kronor. Nämnas bör ett verksamhetsbidrag från Skara stift på 10.000 kr och ett ytterligare tillägg för boken *Medeltida taklag i Skara stifts kyrkor*.

Sällskapet har även erhållit en halv stiftskollekt, som togs upp i den 19 april 2015 i stiftets församlingar och inbringade 35.783 kr.

Anslagsgivare i övrigt har varit: Samfundet Pro Fide et Christianismo, Sparbanksstiftelsen i Lidköping, Gotlands kyrkohistoriska sällskap, Stiftelsen Grevillis fond, Stiftelsen Långmanska kulturfonden, Konung Gustaf VI Adolfs fond

för svensk kultur, Birgittaföreningen, Kungliga Vitterhetsakademien, Torsten Söderbergs stiftelse, Sven och Dagmar Sahléns stiftelse, Allan Wetterholms stiftelse, Åke Wibergs stiftelse, Lagerfeldts stiftelse, Kungliga Patriotiska sällskapet, Westman Wernerska stiftelsen.

I ovanstående summa ingår även intäkter för annonser i medlemsbladet från Exodus Resor.

Styrelsen vill här gärna framhålla att kassaförvaltaren Margareta Jansson varit till stort gagn i sällskapets tjänst genom sitt mycket noggranna arbete och sin omsorg om medlemsregistret. För Margareta Jansson stora engagemang vill styrelsen uttrycka sin djupa tacksamhet.

Ny hedersledamot. Styrelsen hade beslutat att till hedersledamot i Skara stiftshistoriska sällskap kalla fil.dr. Maria Vretemark vid Västergötlands museum. Beslutet tillställdes årsmötet, som fastställde detsamma med acklamation.

Tack. Styrelsen vill till sist uttrycka Skara stiftshistoriska sällskaps djupt kända tack för alla välvilliga ekonomiska bidrag som kommit sällskapet till del under det gångna året. Utan dem skulle det inte ha varit möjligt att bedriva en så omfattande verksamhet. Styrelsen vill även betyga sitt tack för det goda samarbetet med Skara stift, liksom med Missalestiftelsen och Föreningen för Västgötalitteratur, vilket kunnat resultera i intressanta och värdefulla projekt.

Skara den 15 februari 2016

Johnny Hagberg
ordförande
Lisbeth Sjöberg
Bengt P. Gustafsson
Sten-Åke Engdahl

Lena Maria Olsson Floberg
vice ordförande
Markus Hagberg
Helena Långström Schön
Stellan Wahlstrand

Anslag och gåvor år 2015		897.000:00
Från Skara stift	Verksamhetsbidrag	10.000:00
Från Skara stift – tillägg	Medeltida taklag	76.000:00
Från DBW Gotlands kyrkohistoriska Sällskap	Haquin Spegel	10.000:00
Från Konung GustafVI fond för svensk kultur	Skytte – Den heliga pilgrimsfärden	30.000:00
Från Stift. Långmanska Kulturfonden	Skytte – Den heliga pilgrimsfärden	25.000:00
Från Pro Fide et Christianismo	Skytte – Den heliga pilgrimsfärden	25.000:00
Från Kungl.Patriotiska Sällskapet	Medeltida taklag	30.000:00
Från Kungl.Vitterhetsakademien	Skrivare i det medeltida Sverige	200.000:00
Från Sparbanksstiftelsen Lidköping	Skrivare i det medeltida Sverige	15.000:00
Från Torsten Söderbergs stiftelse	Skrivare i det medeltida Sverige	125.000:00
Från Sven & Dagmar Sahléns stiftelse	Skrivare i det medeltida Sverige	20.000:00
Från Allan Wetterholms Stiftelse	Skrivare i det medeltida Sverige	10.000:00
Från Birgittaföreningen	Skrivare i det medeltida Sverige	20.000:00
Från Åke Wibergs Stiftelse	Skrivare i det medeltida Sverige	50.000:00
Från Stiftelsen Grevillis fond	Skrivare i det medeltida Sverige	35.000:00
Från Lagerfeldts Stiftelse	Skrivare i det medeltida Sverige	30.000:00
Från Pro Fide et Christianismo	Skrivare i det medeltida Sverige	50.000:00
Från Kungl Patriotiska Sällskapet	Skrivare i det medeltida Sverige	30.000:00
Från Stiftelsen Långmanska Kulturfonden	Skrivare i det medeltida Sverige	30.000:00
Från Westman Wernerska Stiftelsen	Skrivare i det medeltida Sverige	20.000:00
Från Konung GustafVI fond för svensk kultur	Skrivare i det medeltida Sverige	50.000:00
Annonsintäkt Från Exodus resor (Annonser i SSHS medlemsblad)		1.000:00

Skara i februari 2016
Margareta Jansson, kassaförvaltare

ÅRSRAPPORT

INGÅENDE BALANSRÄKNING

	2015
<u>Tillgångar</u>	
Bank (Skaraborgskonto)	562.315:39
Bank (Transaktion/Bankgiro)	136.644:98
PlusGiro	5.571:92
Kassa	36.984:00
<u>Summa tillgångar 31 december</u>	<u>741.216:29</u>

RESULTATRÄKNING

Intäkter:

Medlemsavgifter	61.100:60
Avgifter vid årsmöte	3.100:00
Anslag	896.000:00
Annonsintäkt	1.000:00
Skriftserien	279.362:85
"Talade Gud ..."	0:00
Ersättning för matrikel, frivilliga gåvor	2.840:00
Övriga ersättningar och gåvor (stiftskollekt)	35.813:00
Räntor	517:28
<u>Summa intäkter</u>	<u>1.279.733:73</u>

Kostnader:

Inköp skriftserier	1.058,540.00
Matrikel	3.657:00
Stiftshistoriskt symposium m m	8390:00
Lokalhyra	7.165:00
Förbrukningsmateriel m m	1.299:00
Reparation och underhåll	1.100:00
Resekostnader	256:00
Reklam och PR	1.081:00
Kontorsmateriel/trycksaker (bl a medlemsblad)	84.701:50
Annonser	2.550:00
Styrelsen (inkl. div representation)	8.338:00
Telefonkostnader	2.720:00
Datakommunikation	1.012:00
Postbefordran	48.960:50
Redovisningstjänster	7.531:00
Bankkostnader	2.410:60
Övriga externa tjänster	5.682:50
Föreningsavgifter.avdragsgilla	400:00
Övr externa kostnader, avdragsgilla	330:00
Skattefria bilersättningar	25.241:90
Löner och avgifter	20.661:00
<u>Summa kostnader</u>	<u>1.292.027.00</u>

ÅRETS RESULTAT

./. 12.293:27

UTGÅENDE BALANSRÄKNING

Tillgångar

Bank (Placeringskonto)	502.832:67
Bank (Transaktion/Bankgiro)	205.533:03
PlusGiro	18.351:32
Kassa	2,206:00
<u>Summa tillgångar 31 december</u>	<u>728.923:02</u>

Skara i februari 2016

Margareta Jansson
Monica Stenmark

kassaförvaltare
redovisning

Törnblad – glimtar från tre prästgenerationers liv

Farfar och pappa med sina tre söner Björn, Ingemar och Sören ca 1930

Från farfars födelse 1851 har mycket förändrats intill idag. Adjunkten förr hade fritt vivre och lite fickpengar. Gamla tiders hälftenbruk är borta, likaså skillnaden mellan feta och magra pastorat. Tvånget att bo inom sin församling i anvisad prästgård har försvunnit – liksom prästgårdarna. Den nya lönesättningen har gjort det möjligt att kunna gifta sig och sätta bo innan man fått ordinarie tjänst. Statens tvång över kyrkan är till största delen borta, men i gengäld har partipolitiker tagit ett järngrepp över den kyrkliga organisationen. Framtiden tycks i dag mycket oviss.

I Härna socken i Älvsborgs län nära Ulricehamn och Svälorna ligger gården Töresås. Hit flyttade år 1818 bonden Johannes Larsson, född 1777, med hustrun Catarina Magnusdotter, född 1788. De hade elva barn och två av sönerna, Johannes och August, övertog gården och delade den mellan sig. Johannes barn tog sig namnet Törnqvist, medan Augusts barn kallade sig Törnblad. August var född i Töresås 1828 och gifte sig 1850 med Gustava Andersdotter Flink, född 1826. De fick fyra barn: Johan Levin, född den 21 september 1851, min farfar, Samuel, Klas och Emelie.

Hur farfar lärde sig läsa, skriva och räkna vet vi ej, troligen i hemmet. Han var klipsk och började tidigt lära andra, både yngre och äldre. År 1862 inrättades en roteskola i Härnas norra del, och farfar anställdes som Härnas förste lärare – han var då elva år och fick som lön 50 öre per skoldag. En dag i 13–14-årsåldern deltog han i en gudstjänst som komminister Teorell i Möne höll. Under gudstjänsten slogs han plötsligt av en tanke som blev en bön: Gud, hjälp mig att jag får stå där han nu står. Kallelsen hade nått honom och släppte sedan aldrig taget. Men det såg svårt ut, för ekonomin var skral, och

det var långt till läroverk.

Farfar arbetade i lantbruk och slutligen också som bokhållare på en lite större gård i Timmele. Där fick han köra hästforor till olika platser, främst till Ulricehamn. Först vid 19 års ålder kunde far skjutsa honom med hästkärren till Skara, och han skrevs in i läroverket. Med sig hade han ett stort matskrin för att dryga ut kosthållet. Var han bodde och hur han hade det vet vi inte. Han blev här informator i Drakenbergsska familjen, vilket han även fortsatte med i Uppsala. Studentexamen kunde då ej avläggas i Skara. Han fick börja i Uppsala med att tentera i latin, grekiska, hebreiska och tyska och kunde sedan fortsätta till teol. kand. examen år 1880. Samma år prästvigdes han av biskop Beckman på julafton, som troligen då också var fjärde söndagen i Advent, tillsammans med tre andra. Bland dessa var Samuel Melin som blev anfader för den stora prästsläkten i Skara stift.

Sin första prästtjänst fick han i Börstig och sedan i fem år som pastorsadjunkt i Skarstad. Han fortsatte att förkovra sig på seminariet i Göteborg och tog betyg i pedagogik och metodik och kunde sedan tjänstgöra som lärare vid högre folkskolan i Vara.

Vid en gudstjänst i kyrkan observerade han två unga damer – den ena kände han väl, men den andra hade han aldrig sett tidigare. ”Hon eller ingen” flög det genom hans tanke och hjärta. Det var Anna Schmidt från Skogsbo i Long. Annas far Sören Anton – jag har namn av honom – var dansk, född i Århus 1831, död 1915, blev moderlös vid två års ålder och faderlös vid fem. Släktingar tog hand om honom och han lärde sig lantbruk, bl.a. vid en större herrgård. Han blev rättare eller förman vid en gård i Saleby och sedan i Edsvära.

Joh. 2:1-11. Mamma & farfar
 4 pojkar är födda i Skarstad 19
 1901 jag vill ha belänt Israels barn
 & svara deras gud 2 mos. 29. 15.
 Det är så vauligt belänt oss ni skolar
 att vi tröskas oss. Ly. så långt korta i
 en himmel, det är hj. Neulira nä. Ver-
 ifrån han ikke kommer hit ned.
 Vill vi veta vi, ty det ha vi lärt, all
 ly. ikke är belänt oss på några rammet
 Mankarhas är acceptades utsvarende
 men det är stor skilnad på att ha
 tillrägmat sig detta för en lärare & att
 ha det för en lefverede tro i hjärtat
 som tro på ögonblick, men en i själva
 kommer oss att Ränna både det sagde
 & det försvärlig. uti att ly. av nu
 = har ibland oss. Det ha ly. lärt kort
 fjärran från våra behof & sorg & fröjden
 att är ju settarema som det utgår
 Gud ha. Gud är därför mon om att för-
 vända oss derom att ha vi ho hos oss
 så att vi kunna veta även vi skola
 finna honom. därför gap han löfte att
 ha vi alle ho i tillräckligt & sedan i
 templet på Zion. Och när du kom i
 världen var det detta hans vilja göra
 lefverede i lag: hjärtan, att i honom
 var det ly. som skulle den. Och så besf
 det allt blev deras tro, att vana n. namn
 = att kapa Jesus hos sig det var det ha
 Gud hos sig. Och verkliga Kristus ly
 ha även i den tros vissheten, att Jesus
 & i honom ly. levan & bor = bärklar hos
 den & i den. Derfor är varje till-
 dragelse i Jesus jordeliv en lida på hans
 hals även om ho has oss & verka till
 oss. En sådan lida i tellet. Den vill
 tala till oss om
 Jesus & hans
 Jesus talar om det tillfälligt, det att han
 givdes en viktig lida i den vid återkomsten.

Del av farfars predikan 1919

Här fanns åtta flickor Fläderbom – och han och Klara Vilhelmina fastnade för varandra. De hade inte råd att köpa en egen gård utan fick avvakta, tills ett arrende blev ledigt – det blev ett furirboställe, Skogsbo i Longs socken. Två små rum, huset liksom marken och övriga byggnader sägs ha varit illa skötta, men man grep sig verket an och byggde nytt fint boningshus och förbättrade gården på alla sätt. De fick här nio barn, bl.a. min farmor Anna Maria Bernhardina.

Hennes fem bröder blev nästan dräpigt framgångsrika – alla blev "över": Emil överpostmästare i Göteborg, Peter överveterinär i Stockholm, Tell överste på Gotland, Vilhelm överjägmästare i Mariestad, Sixten överste i Boden, sedan Kviberg. Mammans var överlycklig över alla sina duktiga pojkar som blev "över". Men tiden gick och Tell blev befördrad. Då hade tiden gått ifrån mamman så hon suckade: De andra pojkarna sköter sig så bra, men vad ska det bli av Tell – han är bara general. Det hjälpte inte att han på äldre dagar gifte sig med Maja Södergren, som blev Sveriges första överlotta.

Farfar sökte och fick komministertjänsten i Möne. En äldre prästman sa bekymrad: Det kommer aldrig att gå väl – det är ju hans hembygd. Men det gick bra, t.o.m. mycket bra. Farfar

och farmor kunde äntligen gifta sig och sätta bo. I Möne fick de fem barn, och sedan föddes ännu en son i Hällstad. Denne blev dock inte gammal. På gravstenen på Hällstads kyrkogård står det: Sixten. En ängel kom, log och vände om. Till kyrkoherdetjänsten blev farfar kallad som fjärde provpredikant och blev alltså kyrkoherde i grannpastoratet till sin födelseförsamling. Det var viktigt för båda föräldrarna att alla barnen skulle få ordentlig utbildning.

Men Hällstad var ett magert pastorat och jordmänen inte den bästa. Det var hälftenbruk som gällde, och då var det nog inte så dumt att vara bondson och ha arbetat som bonddräng i många år. De fick kämpa med ekonomin hela tiden.

Så blev Skarstad ledigt och farfar fick första förslagsrummet, men en ung adjunkt hade blivit mycket omtyckt av unga som ville kalla honom som fjärde provpredikant. Det blev våldsamt agitation och vid frågedagen samlades så mycket folk att de som satt längst fram i kyrkan inte kunde tränga sig ut. Genom ett fönster i koret fick man ordna en utgång. Frågedagen räckte långt in på natten, innan frågeförrättningen kunde avslutas – det blev nej och domkapitlets förslag stod fast. Vid valet kunde sedan farfar väljas till kyrkoherde i Skarstad, som var ett fett pastorat med flerdubbelt bättre lön. Som 69-årig kunde farfar glad meddela sina barn att han nu äntligen var skuldfri. Varaslätten var en helt obruten kyrklig bygd i motsats till Hällstadsbygden, där frikyrkligheten fått starkt fäste. Farfar var glad att få återvända till en kyrklig bygd.

Vara växte och blev moderförsamling, och farfar och farmor fick flytta in i en nybyggd prästgård ute på ett fält utan ett enda träd. Allt fick göras nytt. Farmor som älskat Skarstads väl uppväxta trädgård saknade alla fruktträd och bärbuskar och alla blomsterrabatter. Barnen höll skolhushåll i Skara under studietiden. Tre av flickorna blev lärare, en fil. mag. Den fjärde kom in vid posten och blev till slut Stockholms första kvinnliga postmästare. Pappa anslöt också till skolhushållet i Skara. Farfar blev kontraktsprost och avgick först vid 81 års ålder. Han dog 1937 i en ålder av 85 år. Farmor hade avlidit i sömnen 1934.

Han skrev gärna vers och vid sin installation som kyrkoherde i Hällstad höll han ett långt hälsningstal till biskop Hjalmar Danell på vers. Det förekom också att han höll griftetal på vers, vilket nog är ganska sällsynt.

Minnesteckningen i Julhälsningar för Skara stift beskriver honom som en präst i sin prydno och kallar honom en Johannestalt. Han var mån om expeditonsarbetet, var en

Farfar på 80-årsdagen 1931

god pedagog – hans konfirmandbok med sina insticksblad fullskrivna av citat och egna tillägg skvallrar om detta. Man kan sammanfatta hans gärning och säga: han gjorde en klassresa.

Pappa och mamma vid Levene prästgård 1947

Pappa Tell Levin Törnblad föddes i Möne den 7 juli 1895. Han växte upp med sina fyra systrar först i Möne och sedan i Hällstads prästgård. Kallelsen att bli präst hade alltid varit självklar för honom. Han började sina studier i realskolan i Borås och kom sedan in på läroverket i Skara, där han fick plats i det skollushåll som hans systrar redan startat. Efter studentexamen tog han teol. fil. examen i Göteborg och kom sedan till Uppsala, där han bodde på Norrbyska skolhemmet för gossar. Hans sista tentamen var i kyrkohistoria för professor Emanuel Linderholm. Pappa infann sig på tid och plats som var bestämda, men ingen professor kom. Pappa hittade honom slutligen på Carolina – Linderholm blev alldeles bestört: han hade glömt en tentamen! Han bestämde ny tid och plats, och när pappa kom dit – till hans hem – var kaffebordet dukat och ett gemytligt samtal tog vid. Han erbjöd pappa högre betyg om han läste en viss bok och återkom om en vecka. Pappa vågade inte, eftersom Linderholm var känd för att vara ombytlig – ett nytt förhör kanske inte alls fallit så väl ut som det första.

Prästvigningen skedde den 5 juni 1921 i domkapitelsalen i Skara – biskopen Hjalmar Danell var sjuk och orkade inte ha den i domkyrkan. Det var fyra stycken som prästvigdes. En kaftan kostade då 400 kr. Som goda västgötar försökte

de pruta till 350 – jag vet inte om de lyckades. Sin första tjänst fick pappa i Hova som adjunkt till prosten Ernst Lexell. Denne hade i den stora prästgården fyra tjänstehjon och en kusk. Ett par av pappas konfirmander från den tiden berättade att de brukade vinka till honom när han red förbi till gudstjänst i Älgarås.

En gång kom en man in på expeditionen och anmälde att man fått ett nytt barn i hemmet. Pappa upptäckte att det fanns en ettåring där som inte blivit döpt. Pappa försökte bestämma tid. – Det är inte så brått. Jag kommer tillbaka, svarade mannen. Han kom tillbaka drygt ett år senare och anmälde ännu ett barn. Då bestämde pappa en tid i mannens hem. Dopakten med de tre små barnen började bra, men den äldste slet sig och sprang till skogs. Det blev till slut åtminstone ett tvångsdop.

När pappa och mamma först träffades vet vi inte. Hon, Märta Wikner från Vänersborg gick på Hushållsskolan i Uppsala, och den ligger inte långt från Västgöta nation. Han såg henne, när hon en gång gick över Västgötaspången, och konstaterade att hon var en "ljuvlig varelse". De var förlovade under pappas tid i Hova. Prostinnan erbjöd sig att rusta prästgårdsflygeln så att de kunde gifta sig, men pappa hade ju ingen fast tjänst så de fick vänta, tills han blev komminister i Long. De hade tre önskemål inför sitt lilla hem: bil, piano och elektrisk spis. – Gissa vilket som kom sist, kunde mamma inte låta bli att säga. Levene pastorat var då en kyrklig bygd. Pappa fick betjäna 400 nattvardsgäster sin första skärtorsdag. I Levene kunde man spontant sjunga psalmerna i stämmor sedan Paul Nilssons tid. Det blev många sjukbesök och sockenbud, även nattetid. Det var också ungdomskretsarnas gyllene tid och pappa var livligt engagerad.

Han sökte och fick tjänsten som kyrkoherde i Norra Fågelås. Makarna hade då tre livliga små pojkar. Pappa frågade kyrkoherde Friberg om de kunde få låna dennes lillpiga under flyttningen. – Som Du vet bestämmer inte jag över sådant, sa han. Vi får allt fråga Sofi. Sofi Östberg, Prästasofi kallad, svarade: – Det kan I la få, men inget kan ho och inget vell ho, så inga nytta får I å'na. Karin Johansson stannade hos oss och blev en sann trotjänarinna och medlem av vår familj och överlevde både pappa och mamma.

År 1930 inbjöd pappa och mamma ett tiotal ungdomar som sommarkonfirmander i Prästgården. För oss barn betydde det att vi skyfflades in i snedgarderöber och vindsutrymmen, men också att vi fick glass två gånger per år: på pappas födelsedag och vid konfirmationsmiddagen. Då var vår glassmaskin i full verksamhet. Maten svarade mamma för – hon var ju skolkösklärarinna – med hjälp av Karin och ofta också Evelina Gustafsson, som bodde i närheten. Konfirmanderna fick självklart hålla snyggt och rent, bädda sina sängar m.m. Enligt tidens sed var det kommod som gällde i varje rum: vattenkanna, handfat, slaskhink och potta. Två och två fick de också duka och servera samt torka disk, hämta mjölk hos arrendatorns, plocka bär till efferrätterna, ta in ägg från hönsen m.m.

Prästfamiljerna umgicks flitigt på den tiden, inte minst vid födelsedagar och ofta på söndagseftermiddagarna. Att hålla en öppen prästgård för församlingsbor och vänner var en hederssak. Två utlandsresor hann vi med, innan kriget kom: till Norge 1938 och till Danmark, Nederländerna, Belgien och

Tyskland 1939 – vi kom hem tre veckor före krigsutbrottet.

Kriget kom med ransonering, mörkläggnin, också av våra cyklar, militärkaravaner samt avställning av privatbilar. Västra Vätterkanten var ganska frikyrkligt influerad och kyrksamheten ibland klen – som barn upplevde vi väl inte detta, men i efterlämnade brev har pappa låtit förstå att han ibland kunde undra om det skulle komma någon till gudstjänsten. Därför var det naturligt för honom att söka den lediga kyrkoherdetjänsten i Levene. Flyttningen skedde i oktober 1940 med särskilt körtillstånd och tilldelad bensin. Elfströms buss fick vår kanot och fullt av blommor i fönstren. De hälsade på vår storebror i Skara – efter middagsrasten frågade han sina klasskamrater: Såg du zigenarna – de hade kanot på taket. Han måste tillstå att det var hans föräldrar. Pappa var glad få återvända till kyrklig bygd. Arbetet med sommarkonfirmander fortsatte utan avbrott. Några exempel: Zarah Leander hade en sommar sin dotter Boel, västgötaförfattaren Harald Schiller lämnade sin Beata med förmaningar till mamma: försök håll henne borta från bokhyllorna! Mamma kunde efteråt säga: Hon var den konfirmand som var mest begiven på veckotidningar.

Prinsessorna Margareta, Desiree, Sibylla och Birgitta 1954

Tidigt 1950 kom pappa helt överraskande till Uppsala och till min bror och mig och berättade att det just blivit bestämt att prinsessan Margareta skulle ingå i årets grupp. Han kom direkt från Haga slott, där de konfererat och det blivit bestämt slutgiltigt. Det var ett stort och kraftfullt beslut Sibylla då fattade; det hade tidigare alltid varit ärkebiskopens sak att konfirmera de kungliga. Sibylla önskade få en mera stillsam och enkel högtid för sin äldsta, något blyga dotter. Pastor primarius Olle Nystedt hade sitt finger med i att det blev just i Levene. Han hade på 1920-talet varit kyrkoherde i Dala pastorat, tillsatt av grevinnan Emma Posse, som innehade patronatsrätt. Runt honom samlades då ett antal präster med fruor som umgicks och hade hjärtligt trevligt, och mina föräldrar kom med i den gruppen. En annan orsak var att överste, senare general, Åge Lundström redan långt i förväg anmält sin dotter Signe, och det befanns att hon och Margareta var bästa vänner. Med 20 års erfarenhet gick undervisningen och samvaron med samma ordning och rutin som annars – enda nyheten var att en prinsessa ingick i gruppen. Sessan var det naturliga tilltalsnamnet. Dagsschemat var inprövat. Det ingick också två utfärder: till Skara med besök hos biskopen när en prinsessa var med, till Flämslätt och Eggbj för bad och åktur i

vår harpsundseka – i Eggbj var mina svärföräldrars sommarstuga. En annan utfärd gick till Rörstrand och Läckö.

Aftonbön med pappa vid flygeln

Hovet och pressen hade kommit överens om att konfirmanderna skulle få vara i fred under lästiden men att själva konfirmandagen skulle vara öppen för reportage och fotografiering. En och annan tidning hade svårt att hålla det avtalet. Så här i efterhand kan man inte annat än förundras över hur tryggt och lugnt det var i Sverige på den tiden. Det var aldrig tal om polisbevakning eller Säpo, inte ens en hovdam följde med sessan. Det var i huvudsak vi tre pojkar som fungerade som fritidsledare vid badutflykter och annat. Margareta hade order att inte glömma gamle kungens födelsedag 16 juni. Jag fick hjälpa henne telegrafera: ”Gammelfarfar gratuleras. Margareta.” Ett annat telegram hade texten: ”Farbror Nappe gratuleras. Margareta.” Båda gångerna motringde telegrafan och frågade om det var allvar eller skämt.

Kyrksamheten ökade och när sedan konfirmandagen kom blev det riktig invasion i Levene, och då behövdes både trafikpolis och ordningspolis. Det uppskattades att 15–20 000 människor kom. Röda korset gjorde ett stort arbete och serverade kaffe m.m. i stora militärtält. Kyrkan fylldes av konfirmanderna och deras anhöriga, och därtill hade varje hus i pastoratet fått en inträdesbiljett.

Efter högtiden var det promenad till Prästgården, där middag väntade. Levene kyrkokör förstärkt med Rydakören tågade in med fana i spetsen och sjöng på gårdsplanen, och det blev både gemytligt och högtidligt. Att några av våra gamla trädgårdsmöbler brakade ihop förhöjde bara stämningen.

De prinsessor som konfirmerades i Levene var: Margareta år 1950. Hon skrev efteråt i ett brev att det varit den lyckligaste tiden i hennes liv. En tysk prinsessa Madelene Sayn Witgenstein Berleburg 1951, men henne talades det inte alls om – det var så oerhört tragiskt. Fadern var borta i kriget, och familjen visste inget om hans öde. Birgitta 1952, och året efter opererades min lillasyster för ett medfött hjärtfel – det var den femte hjärtoperationen i Sverige, och Sibylla var rörande i sin iver att få veta hur det gått. Désirée 1954 tillsammans med sin kusin Madeleine Bernadotte, vars moder var Elsa von Rosen.

Pappa kunde sammanfatta det hela med orden ”Det var en heder och en prövning” samt att ”prinsessorna var för-

tjusande, väluppfostrade och anspråkslösa”. Levene blev satt på kartan, pappa blev hovpredikant och många fick goda och fina minnen för livet. Mycket mer vore att säga om detta, men jag avrundar med att konstatera att minnet hos somliga är kort. År 2005 kunde man höra i – Skaraborgsradion – hur en reporter säger att Hagasessorna konfirmerades i Sankt Levene (Stora Levene)!

Kung Gustav Adolf och pappa 1952

Pappa blev emeritus 1962, och de flyttade till Vänersborg, mammas födelsestad. Under sju år hjälpte han till som adjunkt i Västra Tunhem, helst på Vänersnäs.

Pappa förstod sig aldrig på högkyrkligheten men hade, måste man säga, en lycklig prästtid, kanske t.o.m. lyckosam. Under senare år upplevde han ett allt större främlingskap inför Svenska kyrkans utveckling. Sista tiden vistades han på vårdhem och avled 1978, 83 år gammal. Mamma dog fem år senare och blev 86 år gammal.

Jag är född i Long 1927, granne med lagman Eskil och Birger jarl – dock ej samtida. Redan i ettårsåldern flyttade jag till Norra Fågelås, där pappa då blivit kyrkoherde. Vi var tre pojkar och jag den yngste. Som alla prästbarn hade vi nog rykte om oss att vara busungar. När pappa en dag kom överlycklig och meddelade oss att vi fått en syster, säger min äldste bror: men pappa, det var ju en målvakt vi behövde! Mitt första minne från barndomen var denna min systers dop. Då fick jag stå uppe vid dopfunten i stället för nedanför den höga trappan. Från gudstjänster och predikningar minns jag inte mycket – jag lär inte vara ensam om det. Men jag minns när pappa en gång lyste på att hädanefter skulle alla läsa med högt i både trosbekännelsen och Fader vår. Det kändes som ett förtroende vi fick. Annars var det nog roligare att klättra upp i klockstapeln och hjälpa Jonsson ringa i klockorna och samtidigt iakttä fladdermössen däruppe.

Postgången gick så till att den stora gården Almnäs hämtade med häst eller bil två stora svarta läderväskor med en rejäl

axelrem och med kraftiga hänslås. Vår väska hängdes på vägstolpen. Den andra togs in på Almnäs kontor. Nu hade en av de gamle på ålderdomshemmet tagit som sin livsuppgift att bära in vår väska till pappa på expeditionen.

Barn är grymma. En gång tog vi oss för att cykla runt henne så att hon inte nådde väskan. Jag som var yngst fick order av de andra att springa in med väskan. När lille Mannes Emma äntligen sluppit ur sitt cykelfångelse kom hon märkt förgrymmad till pappa och sa: Prästens ungar är ena uschlingar och den minste är värst.

I småskolan hade jag en kamrat som kom långt uppifrån Hökensås. Det var fattigt, varför det bestämdes att han på rasten skulle gå till ålderdomshemmet och få mat där. – Vad fick du för mat i dag frågade fröken. – Sill, potäter och säs. Det blev samma svar alla dagar den veckan. Han hade gömt sig i hagen, för de stora pojkarna hade sagt att det första de gör med en som kommer ny till ålderdomshemmet är att stoppa ner dem i en skalleho. Nu ordnades i stället så att jag fick med mig dubbla smörgåsar och mjölk. Där satt vi bredvid varandra i kapprummet och åt. Det var aldrig någon som sa något om det. Vem som betalade har jag ingen aning om.

En termin gick jag i Hjo kommunala mellanskola, innan vi flyttade till Levene och min bror och jag började Vara samrealskola. Helst cyklade vi för bussförbindelserna var inte tillrättlagda för studerande. Sedan skrevs vi in vid Skara läroverk och bodde inackorderade hos prästänkan Elin Lundblad från Grevbäck. Min bror Ingemars och min skolgång var lite dråplig. Han var ett år äldre än jag men hade lättare för sig så han hoppade över en klass i småskolan och gick alltså två år före mig. Men han slarvade lite så det bestämdes att han skulle ta realexamen – då knappade jag in ett år. Sedan slarvade han i gymnasiet – stenografi och spanska och inte minst en skulta tog så mycket tid så han fick gå om ett år. Då kom vi i samma åldersgrupp men inte i samma klass. Sedan tog jag jag studenten dagen före honom.

I andra ring hände två viktiga saker i mitt liv. Vid ett stort västsvenskt KGF-möte i Växjö klarnade det för mig att det var präst jag skulle bli. Det andra viktiga var att jag tog mod till mig och sprang i kapp en klasskamrats cykel och frågade om jag fick bjuda henne på gymnasistbalen. Det fick jag och vi trivdes så bra med varandra att vi bara har fortsatt med det, nu i 70 års tid. Det var Margareta Lindroth från Lidköping.

Fem intensiva dagar: Första dagen tog jag studenten, andra dagen min bror Ingemar, tredje dagen Margareta, fjärde var det stor studentbal och femte dagen ryckte vi grabbar in i lumpen för 21 månaders värnplikstjänstgöring. Jag blev placerad i Kiruna på arméns jägarskola, känd för sina långa fjällmarscher både sommar och vinter.

I Uppsala fick jag börja med att komplettera latin och grekiska, men hebreiska läste jag i Lund i fruktan för den lärde professorn H.S. Nyberg och på tillrådan av studierådgivaren. Sedan gjorde vi något som varken farfar eller pappa vågat: vi gifte oss innan mina studier var klara och innan jag fått någon fast plats. Det skedde i Varnhems klosterkyrka. Vi var nog bland de första som fick stå på Agda Österbergs förnämliga kormatta som invigts året innan, 1951. Dessförinnan hade Margareta tagit gymnastikdirektörsexamen och fått plats på humanistiska läroverket i Sigtuna som flickornas gymnastik- och idrottslärare, samtidigt som hon var biträdande husmor på

Stora Levene kyrka

ett flickhem. Tjänsten hade allmänt namn från pojkhemmen, där den kallades husfar. Så kunde man höra ibland: – Husfars man är här! Själv blev jag också husfar på ett av pojkhemmen och kunde på Margaretas motorcykel ta mig till Uppsala och till föreläsningar och seminarier.

Pappa sa: Läs undan, för det du lär dig i Uppsala får du ingen nytta av som präst. Men tiden hade svängt sedan hans studietid. Nu hälsade högkyrkligheten med sin upplevelse av den världsvida och internationella kyrkan. G.A. Danell var nitisk studentpräst, completorierna i domkyrkan var medryckande och många av våra lärare var stora föredömen. Vi lärde oss att Svenska kyrkan var en brokyrka.

Jag prästvigdes 4 söndagen i Advent 1954 av biskop Yngve Rudberg och jag smakade på vad både farfar och pappa undkommit: att åka på konsistorie skjutskärra. Jag var på elva platser under ett och ett halvt år, innan jag slutligen blev kyrkoadjunkt i Tun hos den gode och lärde Hilding Lillieroth. Han var prästernas valde ledamot av kyrkomötet och berättade gärna om de stormiga mötena 1957 och 1958, då striden stod om kvinnliga präster. Han sa det aldrig men lät tydligt förstå att han inte litade mycket på ecklesiastikminister Edenmans löfte ”på en enig regerings vägnar” att ingen skulle hindras eller avstängas om man hade motsatt mening. Han visste nog inte hur rätt han tänkte.

I Tun var Frivilligkåren förlagd en sommar och tre teologie studerande var inbjudna. En av dessa inbjöd året därpå en svensk ungdomsgrupp att gästa hans församling i Horsham i utkanten av Plymouth. Margareta och jag blev ledare för den lilla gruppen, och vi knöt livsvariga vänskapsband, inte minst med den unge adjunkten Stuart King, som sedan gästade oss ett flertal gånger. Hans gode vän Peter Burness var körledare och kantor och med sin gosskör kom han fyra gånger till oss, förhöjde gudstjänsterna och höll underbara gudstjänster. Trettio unga pojkar och tjugo medhjälpare satte sin prägel på församlingslivet. Inte minst intressant var att få uppleva hur klocktingarna övade inför de engelska långringningarna.

Åren 1959–62 var jag vice komminister i Mölltorp men hade en kyrkoadjunktur i Amnehärad som reträttplats. Det var lite rörigt med tjänsterna inför den stora pastoratsregeringen 1962. Ordinarie komminister var jag sedan fram till 1970, då jag blev kyrkoherde i Ransbergs pastorat. Under fyra

år skrev jag i stiftets julhälsningar den årliga stiftskrönikan.

Jag blev invald i Sodalitium Brynolphi – Törnekronans samfund 1962. Törnekronan är en bönegemenskap som i biskop Brynolfs anda anordnar gudstjänster och uppbyggliga föredrag. Den gemenskapen har kommit att betyda allt mer för mig.

I mitten av 60-talet arbetade vi med att flytta ett gammalt torp och stock för stock resa upp det på svärmors sommarstugetomt i Eggby. Eftersom vi bodde närmast av barnen fick vi på somrarna antingen bo i tält eller köra hem. Torpet blev vår räddning och glädje.

Ett närmast omöjligt uppdrag gav mig biskop Sven Danell då han utsåg mig att vara minnestecknare över avlidna präster inför 1972 års prästmöte. Det var 37 präster som skulle minnestecknas – en högst grannliga uppgift!

Inför pensioneringen hade vi ett femårsprojekt: vi hade ju bott i tjänstebostad och måste söka annat boende. Sommarstugan i Eggby byggdes till och moderniserades, och vi gjorde nog det mesta själva. I någon mån kan jag kanske kallas predikant och timmerman. Som emeritus har jag tjänstgjort i 106 olika kyrkor.

Jag avslutar och sammanfattar med att säga: jag är glad och tackar Gud att jag fått göra helig tjänst i Kristi Kyrka. Nu återstår bara att fullgöra kyrkbänksämberet.

Sören Törnblad

Mariakyrkans minnesmedalj och jubileumsfirande

Mariakyrkan på Stampen i Göteborg fyllde 200 år under 2015. Jubileet firades med bland annat en minnesmedalj. Jag skall nu berätta litet om det lyckade och trevliga jubileumsfirandet, som kanske kan ge uppslag till andra församlingar.

En minnesmedalj

På medaljens framsida står: Mariakyrkan 200 år 1815–2015, allt med versaler. Medaljen är tillverkad i gulmetall och hänger i ett blått band. Kyrkan är avbildad med västra fasaden främst. Bilden lyfter fram kyrkans klassiska och stilrena drag. Folk, som har fått se medaljen, har genomgående tyckt, att den är mycket vacker. Medaljen kan ses som en framgång även för arkitekten Carl Wilhelm Carlberg. Redan 1993 utgavs en porslinsallrik med Mariakyrkan som motiv. Under många år utgav man till jul en prydnadstallrik med en av Göteborgs kyrkor avbildad. På tallriken är kyrkan återgiven ur samma vinkel som på medaljen. Minnesmedaljen har tagits fram av Mikael Johansson på Vasaboden och Ulrika Hagren, informatör i domkyrkoförsamlingen. Den har framställts i en

upplaga av 100 exemplar och såldes för 100 kronor styck. Behållningen gick till församlingens diakonala arbete.

En ny utmärkelse

Medaljerna såldes slut i samband med jubileumshögmässan. Några gudstjänstdeltagare köpte medaljer, och sedan köpte jag de kvarvarande nio medaljerna för Mölndals Hembygdsförening. (Jag hade köpt medaljer i några omgångar dessförinnan. För egen räkning och hembygdsföreningens köpte jag allt som allt ungefär en tredjedel av upplagan.) Mölndals Hembygdsförening har nämligen många trojänare, som har fått i stort sett alla förtjänstnålar, diplom och plaketter, som finns att få. När jag såg denna medalj i domkyrkans souvenirdisk, tog jag genast tillfället i akt och plockade fram plånboken. Här har vi en ny utmärkelse. Det har visat sig, att den blir mycket uppskattad. Sven Olof Olsson (89 år) och Rolf Johansson (91 år) fick en medalj var, när de med ålderns rätt lämnade sina sista uppdrag. Ett par vänner, som har gjort insatser i andra föreningar, har likaså hedrats: Sven Olof Ask, från Föreningen för Västgötalitteratur och Västergötlands Fornminnesförening, fick en medalj, då den sistnämnda föreningen besökte Göteborg. Peter A. Lansensfelt, som räddade Ekereds Herrgård i Floda från rivning och nyinredde herrgården i 1700-talsstil, fick likaså en medalj, då han besökte mig på museerna i Mölndal. Han är liksom jag en trägen gudstjänstbesökare och deltog även han i jubileet.

Varm och välkommande stämning

Den andra söndagen i advent (den 6 december 2015) firades kyrkans högtidliga 200-årsjubileum med en högmässa i kyrkan. Förr domprosten Hans Olof Hansson predikade, och nuvarande domprosten Karin Burstrand medverkade liksom flera andra präster. Domkyrkans och Mariakyrkans jubileumsbok och jubileumsmedaljen såldes i vapenhuset. Pepparkakor och glögg serverades före högmässan. Adventskaffe med smörgås och bakelse fick vi efter högmässan. Jag höll ett kort anförande om det gamla fattighuset och kyrkans historia.

Söndagen var regnig, mulen och blåsig, men när man kom nära kyrkan, såg man ljuskronorna lysa i mörkret. Kyrkan utstrålade en varm och välkommande stämning. Präster och lekmän hjälptes åt att välkomna gudstjänstbesökarna och få dem att känna sig som hemma.

Värdefulla och vackra textilier

Under två århundraden hinner mycket hända. Bilder från förr och historiska uppgifter satt uppsatta på kyrkans väggar. Man hade samma bilder och samma uppgifter på norra väggen som på södra väggen. Detta innebar, att ett slags symmetri – helt i Carlbergs anda – uppstod i kyrkorummet. I likhet med de flesta andra nyklassicistiska kyrkorum är även detta sparsamt utsmyckat, men under 1900-talets stora liturgiska förnyelse har flera mässhakar och andra kyrkliga textilier anskaffats. Dessa kunde beskådas i kyrkan. Man kunde här se, att Mariakyrkan äger en textilskatt av hög hantverksskicklighet och högt konstnärligt värde. Att visa mässhakar på detta sätt är ett utmärkt uppslag. I våra dagar håller de kyrkliga textilierna på att bli väl så värdefulla skatter, åtminstone hantverksmässigt och kulturhistoriskt, som kyrksilvret.

En av Mariakyrkans vackra mässhakar

Både Josef och Maria

I vapenhuset såldes medaljer och jubileumsböcker jämte små chokladkakor med Mariakyrkan på omslaget. Damen som sålde dessa varor hade levt tillsammans med Mariakyrkan hela sitt liv och hade idel ljusa minnen att berätta. Hon kom ihåg och kunde berätta, hur kyrkan hade fått sitt nuvarande namn. Ålderdomshemmet hade redan 1896 flyttat bort härifrån. Namnet Fattigkyrkan eller Fattighuskyrkan passade därför inte längre. Hovpredikanten Isaac Béen var kyrkoherde i Christine, och till hans församling hörde även Fattighuskyrkan. Katolska kyrkan på Spannmålsgatan kallades Sankt Josefs kyrka. När detta fördes på tal, sade Béen:

”Då skall vår kyrka heta Mariakyrkan!”

Hade Josef fått ge namn åt en kyrka, borde även Maria få en kyrka uppkallad efter sig. Så tyckte Béen, och onekligen var uppslaget bra.

Namnbytet på kyrkan var smått profetiskt. Under den tid, som följde, skulle kvinnorna få allt större betydelse inom kyrkor och samfund. Allt fler kvinnor tjänstgör som biskopar, präster, diakonissor, kyrkvaktmästare, kyrkogårdsarbetare, kyrkorådsledamöter, kyrkofullmäktigeledamöter, kyrkvårdar, gudstjänstvärdar och så vidare.

En göteborgsvits

Mariakyrkan ligger ju i Göteborg, och därför har den inte kunnat undgå att dras in i en göteborgsvits, denna gång av helt oskyldigt och harmlöst slag. Kyrkan ligger på ”Stampen”. Här har ett stampverk för beredning av tyger legat. Området kallas ännu och allmänt för Stampen. Min gode vän Bengt Wall berättade följande vits:

”Christine församling måste vara Sveriges fattigaste församling!”

”Vafför då, då???”

”Jo, dom har ju en hel körka på Stampen.”

(Stampen är ett annat ord för pantbanken.) Det, som göteborgarna intresserar sig för och gillar, vitsar de om. Vitsar om någonting visar att detta intresserar stadens invånare. I detta fall vågar vi dra slutsatsen, att Kal och Ada och Osborn har tagit Mariakyrkan till sitt hjärta.

NYA MEDLEMMAR

Helena Backman	UPPSALA
Manne Bennehed*	VARGÖN
Magnus Bogren	UDDEVALLA
Anna Christensson	ÄLVSJÖ
Maja Christensson	TRELLEBORG
Karin Daudistel	LIDKÖPING
Bengt Eriksson	FLOBY
Sten Flyckt	FRISTAD
Elisabet Gahn*	UNDENÄS
Carina Hallén	SKARA
Alf Ivarsson	GRÄSTORP
Markus Takner	VINNINGA
Hans Wilsson	BJUV
Clary Winberg	TROLLHÄTTAN

Sällskapet har nu 1142 medlemmar

OBSERVERA!

Enligt beslut vid årsmötet
är medlemsavgiften för år 2016
kronor 100 – per medlem och år.

Ständig avgift kr 750:-.

Gäller ej medlem som redan betalt för år 2016
eller ständiga medlemmar!

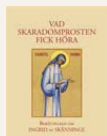
Anmodan om betalning i Medlemsblad nr 1/ 2016
till Bankgiro 5812-8166 eller PlusGiro 484 1842-0.

Senaste publikationerna i

Skara stiftshistoriska sällsks skriftserie

80. Den heliga pilgrimsfärden. Lars Skytte.
Översättning Johnny Strand.
Inledning: Magnus Nyman. 2014.
ISBN 978-91-86681-24-1

81. Vad domprosten i Skara fick höra.
Berättelsen om Ingrid av Skänninge. HB
Hammar. 2015. ISBN 978-91-86681-25-8

82. Skrivare i det medeltida Sverige.
Per-Axel Wiktorsson. 2015.
ISBN 978-91-86681-26-5

83. Register till Breviarium Scarense 1498.
Christer Pahlmblad. 2016.
ISBN 978-91-86681-27-2

84. Kyrkans föremål - beskrivande lexikon.
Göteborgs universitet. Institutionen för
kulturvård. Red. Charlotta Hanner Nord-
strand. 2015. ISBN 978-91-86681-28-9

85. Medeltida taklag i Skara stifts kyrkor.
Robin Gullbrandsson. 2015.
ISBN 978-91-86681-29-6

Medlemsinformation

Årsavgiften är 100 kr. För ständigt medlemskap
750 kr.

Sällskapet PlusGiro: 484 18 42-0

Bankgiro: 5812-8166

BIC=NDEASESS

IBAN-nummer:

SE94 9500 0099 6026 4841 8420

Alla ändringar vad gäller adress, titel, m. m. skall
meddelas till kassaförvaltaren Margareta Jansson,
Skaraborgsgatan 29 B, 532 30 Skara.

Tel: 0511-137 46.

E-post: margareta_jansson@bredband.net
ma-ja33@outlook.com

Skara Stiftshistoriska Sällskap

Hemsida: www.skarastiftshistoriska.nu

Stiftshistoriska sällskapets böcker kan beställas
hos Johnny Hagberg, Prästgården 531 94 Järpås.
Tel: 0510-48 52 15, 070-550 00 98

E-post: jarpas.pastorat@svenskakyrkan.se

Styrelse

Ordf. Johnny Hagberg, Järpås
Vice ordf. Lena Maria Olsson Floberg, Vänga
Skr. Lisbeth Sjöberg, Karlsborg
Kassaförvaltare Margareta Jansson, Skara
Markus Hagberg, Skara
Bengt P. Gustafsson, Göteborg
Helena Långström Schön, Skara
Stellan Wihlstrand, Hjo
Sten-Åke Engdahl, Lidköping

Redaktör för medlemsbladet:
Johnny Hagberg.

ISSN: 1103-3959

Tryck: Solveigs Tryckeri, Skara